

RECENZE

korespondují s hodnotami zdůrazňovanými A. Honnethem v úvodní studii. Oba příspěvky tak vytvářejí pěkný myšlenkový rámec celého sborníku.

Je velmi potěšitelné, že slovenští kolegové přistoupili k fundované a široce pojaté reflexi současné situace ve vysokém školství, nejen slovenském. Jejich práce mohou být v řadě ohledů inspirací i pro české akademiky. Například metodika rozpisu finančních prostředků pro veřejné vysoké školy by si zasloužila podobnou analýzu i u nás. Z prací ve sborníku je možno získat řadu zajímavých poznatků o slovenských vysokoškolských realitách (např. o komplexní

akreditaci, o Akademické rankingové a ratingové agentuře ARRA aj.). Autoři občas srovnávají slovenskou situaci s tou českou, přičemž znají české poměry a instituce evidentně lépe, než my známe ty slovenské. Podobně je tomu i s odbornou literaturou a s přehledem po literatuře světové (nejčastěji citovaným autorem je K. P. Liessmann a jeho *Teorie nevzdělanosti*).

Pokládám uvedený sborník za cenný a inspirativní příspěvek do diskuse o současné situaci vysokého školství, jeho poslání a dalším vývoji. Editorovi patří velké uznání a dík.

Vladimír Roskovec

Jana Matošková a kol.
*Úspěšný student vysoké školy
a jeho tacitní znalosti*
Žilina: GEORG, 2014, 134 s.

Publikace kolektivu autorů, vedených Janou Matoškovou z Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, přináší pozoruhodné výsledky výzkumu z oblasti vysokoškolského vzdělávání, který v českém prostředí patří spíše k ojedinělým. Věnuje pozornost vysokoškolským studentům a soustřeďuje se na okolnosti, za nichž se studenti mohou stát úspěšnými, čímž se odlišují od méně úspěšných a neúspěšných a dokončují vysokoškolské studium s dobrou perspektivou a šancí na dosahování svých

profesních a osobních cílů v dalším životě (podle aktuálních statistik zhruba 15 % studentů vysokých škol v ČR studia nedokončuje).

Za jeden z faktorů, který úspěch ovlivňuje, jsou považovány tacitní znalosti. Tento pojem je v české odborné literatuře dosud nepříliš frekventovaný. Označuje jednu ze dvou dimenzí znalosti. Zatímco explicitní znalosti mohou být vyjádřeny pomocí jazyka, přirozeného i formálního (prostřednictvím písma, schématu, grafu, digitálního či notového záznamu, apod.) a jsou obsaženy v informačních systémech, tacitní znalosti jsou jazykem obtížně vyjádřitelné. Jsou získané jako kombinace explicitních znalostí, dovedností, zkušeností, principů a pravidel, mentálních

modelů a osobních představ konkrétního člověka nebo skupiny lidí. Tacitní znalosti lze charakterizovat jako skryté, subjektivní know-how. Tacitní znalosti mají procesuální charakter, jsou vázány na prostředí a kontext. Jsou získávány zkušeností a jsou předpokladem pro úspěch jedince či skupiny. V pedagogickém procesu a v procesu učení lze vytvářet pro rozvoj tacitních znalostí vhodné podmínky, zejména pomocí sebereflexe, poskytováním zpětné vazby a sdílením zkušenosti.

V zahraniční literatuře jsou tacitní znalosti jako fenomén předmětem diskusí, četných výzkumů a publikací od 80. let minulého století, a to zejména v oblasti managementu, sociologie, psychologie i filozofie znalostí.

V české odborné literatuře problematice tacitních znalostí věnují pozornost pouze nečetní autoři, zvláště v oblasti managementu již déle L. Mládková z VŠE v Praze, v pedagogické literatuře si všímá tacitních znalostí v přípravě budoucích učitelů V. Švec z Pedagogické fakulty MU v Brně.

K přednostem recenzované monografické publikace patří zasazení problematiky tacitních znalostí do vysokoškolského prostředí, propojení s otázkami úspěšnosti studentů, a identifikace podmínek pro jejich rozvíjení.

Monografie vychází z analýzy rozsáhlé tematicky členěné literatury, která uvozuje jednotlivé kapitoly.

V první kapitole publikace je objasněna metodika výzkumu, v dalších jsou prezentovány výsledky, šestá kapitola obsahuje výčet možností podpory rozvoje tacitních znalostí vysokou školou jako organizací. Monografie vytváří solidní teoretický základ multidisciplinární problematiky, založený na analýze 530 publikací, převážně zahraničních, z nichž se více než polovina zabývá přímo tacitními znalostmi a osm desítek úspěchem. Problematika je zasazena do širšího kontextu vysokoškolského vzdělávání, odkazuje na aktuální trendy v jeho vývoji a nepostrádá komparace stavu v České republice se situací v evropských a dalších zemích.

V první metodologické kapitole je popsán design, metody a způsoby zpracování dat ve výzkumu. V něm se hledaly odpovědi na otázky: Kdo je úspěšný vysokoškolský student v ČR? Které faktory ovlivňují úspěšnost? Jaký význam mají pro studenty tacitní znalosti a které jsou považovány za klíčové pro úspěšné studium? Jak se tento fenomén projevuje v jednání a uvažování studentů? Jak lze formování tacitních znalostí podpořit?

Výzkum byl realizován převážně kvalitativními metodami (skupinové diskuse, workshopy, polostrukturované rozhovory) a také dotazníkovým šetřením mezi studenty na pěti fakultách Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

Druhá kapitola, věnovaná uplatnění absolventů na trhu práce, využívá aktuální data. Ve třetí kapitole zaměřené na sebeřízení a řízení kariéry

RECENZE

dokládají autoři pohledy respondentů na úspěch a faktory, které jej ovlivňují. V ohnisku čtvrté kapitoly je pojetí úspěchu na vysoké škole. Teoretické vymezení faktorů je konfrontováno se získanými empirickými daty dokládajícími, jak vnímají úspěšného studenta respondenti výzkumu. Subkapitola věnovaná vlivu vysoké školy na úspěch studenta poskytuje vhled do současné vysokoškolské kultury se zvláštní pozorností věnované pohledům současných studentů na role vysokoškolského učitele.

Tacitními znalostmi, jejich formováním a přínosem pro vyrovnávání se s nároky a situacemi, v nichž se vysokoškolský student ocitá i s možnostmi přenosu zkušeností při jejich formování v akademickém prostředí se zabývá podstatná pátá kapitola. Šestá kapitola pak přináší přehledný soupis doporučení, jak může vysoká škola usnadnit studentovi rozvoj potřebných tacitních znalostí a podpořit jeho cestu k úspěchu.

Shrnutí a přehled faktorů ovlivňujících úspěšnost studenta představuje závěrečná, sedmá kapitola.

Nutno souhlasit s autory, že „pro kompletní představu o úspěšném

studentovi je zapotřebí se podívat i na jeho další vývoj po ukončení studia“. Tuto tezi lze považovat za určitou výzvu pro další výzkum.

Cennou součástí monografie jsou přílohy, které přehledně dokumentují výsledky výzkumu ve vazbě na jednotlivé kapitoly ve formě tabulek a schémat.

Lze si jen přát, aby potenciál výzkumných výsledků byl využit v detailnějším výkladu, prohloubených analýzách a interpretacích souvislostí, nejlépe v dalších publikacích autorského kolektivu, který se danou problematikou dlouhodobě zabývá.

Monografie zlínského kolektivu, vedeného Janou Matoškovou, je přínosem pro českou vysokoškolskou pedagogiku. Nepochybně vzbudí zájem akademické sféry, zejména vysokoškolských učitelů působících ve společenských a humanitních oborech, a především managementu příslušných fakult při řízení vzdělávacího procesu, interakcích se studenty vstupujícími na vysokou školu a vůbec při kultivaci akademického prostředí.

Eliška Walterová